

УДК 94(438):7

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/96-1-16>**Оксана ГИСА,***orcid.org/0000-0003-2236-7498*

кандидат мистецтвознавства,

доцент кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

(Тернопіль, Україна) *oksana.hysa@gmail.com***Олена МАРКОВА,***orcid.org/0000-0003-4711-9538*

доктор мистецтвознавства, професор,

завідувачка кафедри теоретичної та прикладної культурології

Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової

(Одеса, Україна) *dashaelena@gmail.com*

РЕЦЕПЦІЯ ПОЛЬСЬКОГО ЯГЕЛЛОНСТВА В МИСТЕЦЬКО-КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ

Метою роботи є ґрунтовне вивчення впливу ідей ягеллонства на політичну, культурну та художню сфери слов'янських країн Східної Європи упродовж ХХ століття. Особлива увага приділяється аналізу ролі ягеллонських ідей у формуванні міжетнічної толерантності, релігійної злагоди, розвитку наукових досягнень, міжнародного культурного діалогу, а також їхньому внеску у становлення мистецьких традицій і практик, включаючи фестивальний рух. **Методологією дослідження** слугує міждисциплінарний підхід, що поєднує історико-культурологічний аналіз, естетико-філософську рефлексію та дослідження в галузі мистецтвознавства. У роботі застосовано системний підхід для побудови цілісного бачення розвитку культурно-мистецького середовища; використано герменевтичні та аналітичні методи для інтерпретації особливостей відповідних явищ; історико-типологічний підхід забезпечив ефективне співставлення різних етапів та періодів реалізації ягеллонських ідей на території Польщі. **Наукова новизна** обумовлена необхідністю осмислення явища ягеллонства в мистецько-культурному просторі ХХ–початку ХХІ століть.

Висновки. Дослідження показало, що офіційне державне ягеллонство до 1939 року, його прояви як ідеї опору німецькій окупації, а пізніше «соціалізоване» ягеллонство ПНР і Третьої Речі Посполитої стали ідеологічною основою польської мистецької та культурної діяльності ХХ століття і початку ХХІ століття.

Ключові слова: ягеллонство, слов'янський союз, культурно-мистецьке середовище, освіта, міжкультурний діалог, культурна ідентичність.

Oksana HYSA,*orcid.org/0000-0003-2236-7498*

Candidate of Arts,

Associate Professor at the Department of Musicology and Music Education Methods

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

(Ternopil, Ukraine) *oksana.hysa@gmail.com***Olena MARKOVA,***orcid.org/0000-0003-4711-9538*

Doctor of Arts, Professor,

Head of the Department of Theoretical and Applied Culturology

The Odessa National A. V. Nezhdanova Academy of Music

(Odesa, Ukraine) *dashaelena@gmail.com*

THE RECEPTION OF POLISH JAGIELLONIANISM IN THE ARTISTIC AND CULTURAL SPACE OF THE 20TH–EARLY 21ST CENTURIES

The aim of the study is a comprehensive examination of the influence of Jagiellonian ideas on the political, cultural, and artistic spheres of the Slavic countries of Eastern Europe throughout the twentieth century. Particular attention is paid to the analysis of the role of Jagiellonian ideas in the formation of interethnic tolerance, religious concord, the development of scholarly achievements, international cultural dialogue, as well as their contribution to the establishment of artistic traditions and practices, including the festival movement.

The research methodology is based on an interdisciplinary approach that combines historical and cultural analysis, aesthetic and philosophical reflection, and studies in the field of art history. A systemic approach is applied to construct a holistic vision of the development of the cultural and artistic environment; hermeneutic and analytical methods are used to interpret the specific features of the relevant phenomena; and the historical-typological approach enables an effective comparison of different stages and periods in the implementation of Jagiellonian ideas in Poland. The scientific novelty of the research is determined by the need to conceptualize the phenomenon of Jagiellonianism within the artistic and cultural space of the twentieth and early twenty-first centuries.

Conclusions. The study demonstrates that official state-sponsored Jagiellonianism prior to 1939, its manifestations as an idea of resistance to the German occupation, and subsequently the "socialized" Jagiellonianism of the Polish People's Republic and the Third Polish Republic became the ideological foundation of Polish artistic and cultural activity throughout the twentieth century and the early twenty-first century.

Results and conclusions. The study demonstrates that official state Jagiellonianism prior to 1939, its manifestations as an ideological framework of resistance to the German occupation, and subsequently the "socialized" Jagiellonianism of the Polish People's Republic and the Third Polish Republic constituted an ideological foundation for Polish artistic and cultural activity throughout the twentieth century and into the early twenty-first century.

Key words: Jagiellonianism, Slavic union, artistic and cultural environment, education, intercultural dialogue, cultural identity.

Постановка проблеми. Починаючи з кінця 1918 року, після отримання незалежності, державною доктриною Польщі було офіційно закріплено концепцію Другої Речі Посполитої в інтерпретації Юзефа Пілсудського. Ця ідея стала джерелом натхнення для багатьох польських діячів, які представляли інтелектуальну та творчу сфери. Свідченням цього стало формування Львівсько-Варшавської філософської школи. Її назва символізує міжнаціональний характер цього наукового осередку. У своєму складі школа об'єднувала польські та австрійські впливи, а її діяльність була зосереджена на розвитку та поширенні неопозитивістських ідей із лінгвістично-структуралістським спрямуванням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику ягеллонських концепцій та їхніх інтерпретацій вивчали Л. Абрамовіч, О. Аврамчук, О. Галецький, О. Гиса, О. Калакура, Л. Корпоровіч, М. Мацкевіч, І. Подобас, С. Яскула, а також інші науковці. Ягеллонська тематика привертає увагу науковців з різних країн, особливо заслуговують на увагу ґрунтовні дослідження, що зосереджуються на українсько-польських культурних і наукових взаєминах (О. Гиса, М. Демська-Тренбач, В. Личковах, Й. Маршалек-Кава, О. Паталас, Н. Петровська, С. Садовенко, С. Уляш, В. Шулґіна). Окрему групу становлять історичні дослідження, спрямовані на аналіз специфіки виявлення політичних чинників у мистецтві (Й. Маршалек-Кава, М. Мацкевіч, М. Рембеж, М. Дейвіс та ін.).

Одночасно окреслена проблематика висвітлюється лише фрагментарно стосовно впливу ідей ягеллонства на політичні, культурні та мистецькі сфери слов'янського Сходу Європи у ХХ столітті. Особливу увагу приділяють аналізу їхнього значення у розвитку міжнаціональної толерантності, релігійної терпимості, наукового поступу та між-

народного культурного обміну. Крім того, важливим аспектами є вивчення ролі ягеллонських ідей у становленні мистецьких практик та формуванні традицій проведення культурних фестивалів.

Виклад основного матеріалу. Львівсько-Варшавська школа сформувалася у 1910-х роках як спільнота інтелектуалів навколо Казімежа Твардовського. З 1895 року він працював на кафедрі філософії Львівського університету, об'єднавши талановитих філософів та логіків, частина яких згодом продовжила діяльність у Варшавському університеті. Завдяки польсько-українській взаємодії це об'єднання зберегло свою активність до початку Другої світової війни (Калакура, 2007: 251).

Діяльність представників Львівсько-Варшавської школи, серед яких можна виділити таких теоретиків, як К. Айдукевич, С. Балей, В. Вітвицький, Т. Котарбінський, С. Лесневський, Я. Лукасевич, Я. Луса, А. Тарський та Т. Чежовський, не обмежувалася лише Львовом і Варшавою. Вони також активно працювали в Кракові, що позитивно впливало на формування та розвиток культурно-політичного середовища цього південного міста, відомого як ягеллонська столиця. На початку діяльності школа мала загальнофілософський характер, однак згодом її увага змістилася в бік логіки, що відповідало традиціям університетської освіти старої Польщі, зокрема ягеллонської. А. Тарський започаткував контакти з Віденським науковим гуртком, унаслідок чого її члени займалися проблематикою онтології, мереології та категоріальної граматики. Це підкреслювало релігійний, системологічний та логіко-пізнавальний підходи, що дозволяли поєднувати актуальні лінгвістичні дослідження з базовими принципами університетської освіти того часу.

Львівсько-Варшавська школа стала знаковим явищем польського інтелектуалізму, що своєю

діяльністю відсилав до періоду Владислава II Ягайла – засновника Краківського університету та новаторської системи навчання на міжконфесійному підґрунті. Як уже зазначалося, саме у цьому університеті мав змогу працювати професором історичний Фауст Йоганн Георг (1480-1540 рр.), чий містичні погляди на питання віри зближували його з православною традицією.

Дотичним до Львівсько-Варшавської філософської школи був визначний теоретик-музикознавець Роман Ингарден, чия діяльність у сфері музичної семіотики утворювала паралель із роботою Г. Адлера в Австрії та Німеччині (Roman Ingarden). У межах цього філософсько-наукового комплексу роль Р. Ингардена у музично-теоретичній сфері була ключовою, надаючи наукового обґрунтування окремим темам, що розроблялися іншими музикознавцями.

У той же час у Польщі значну самобутню діяльність здійснював Л. Роговський. Його дослідження скіфської спадщини, яку він розглядав як фундамент польського державного і національного світогляду, доповнювали, хоча й у протилежному ключі, шляхетські принципи сарматизму, що на певному етапі вступали в суперечність зі скіфськими уявленнями (Демська-Тренбач, 2020: 82). Теоретична діяльність Польщі у науковій сфері втілювала принципи ягеллонства, спрямовані на утвердження культурного та освітнього домінування країни, акцентуючи на її значущості та впливі в європейському масштабі.

Паралельно розвивалася лінія історичних концепцій К. Валішевського, яка впливала на романістичне мислення польських літераторів. Його дослідження постягеллонського періоду Польщі та подій у Східній Європі відповідали значущості 500-річчя Грюнвальдської битви. Схожим чином Б. Прус звертався до давньоєгипетської історії у романі «Фараон», виявляючи паралелі із сучасністю XX століття (Болеслав Прус). Романістика зробила значний внесок у розвиток етно- та палеопсихологічних досліджень, на які спираються мистецтвознавці, зацікавлені у вивченні витоків націй. Особливе значення мають праці Л. Роговського, котрий виділив скіфсько-іранські риси в протослов'янській культурі, поглиблюючи тим самим усвідомлення взаємодії між слов'янськими народами та аналіз національної творчої спадщини. Література Польщі в XX столітті символічно зміцнювалася завдяки творчості романіста Г. Сенкевича, який мав білорусько-татарське коріння, сформоване під впливом литовських культурних традицій на польській основі. Відносини митця з Україною залишалися складними: він демонстрував сарматистський опір

і ворожість до запорізького козацтва. Центральне місце в його творах займали події, пов'язані з Грюнвальдською битвою 1410 року та подальшими трагічними періодами для Польщі у XVII столітті (Гиса, 2017, с. 34).

Важливою віхою став польський символізм, що знайшов своє відображення у поезії, зокрема в творчості Ярослава Івашкевича та його кола. Особа Ярослава Івашкевича є надзвичайно показовою в контексті збереження впливів української культури та літератури в польському просторі. Митець виріс в Україні, отримав освіту в Київському університеті, вільно говорив українською, його вибір польської для літературної діяльності був заохочений учителькою в Києві. Родинні зв'язки письменника із Нейгаузами-Шимановськими з Єлисаветграда позначилися і на його польській художній діяльності, і на його ж українстві в польському середовищі.

Мистецтво символізму у культурний вжиток Європи виразно увійшло з 1890-х років, хоча було започатковане виступом прерафаелітів у 1840-ті, творчістю Шарля Бодлера у 1860-ті, Поля Верлена й Артюра Рембо у 1870-ті. Проте у 1890-ті роки для відмежування останніх десятиліть XIX ст. від попередньої культурної формації критики запровадили формулювання молодих митців – «Молода Бельгія», «Молода Німеччина», «Молода Скандинавія», «Молода Франція», «Молода Іспанія», «Молодий Відень». У 1898 р. Артур Гурський (автор циклу статей, що проклали шлях генерації «Молодої Польщі») уперше використав термін «Молода Польща» («Młoda Polska») на сторінках краківського журналу «Життя» («Życie»). Його висловлювання стало своєрідним літературно-мистецьким маніфестом: «Ми вимагаємо від нашого мистецтва, щоб воно було польським, наскрізь польським, адже якщо воно втратить національний характер, то цим втратить силу, і цінність, і сенс свого існування. Однак поряд з цим воно має бути молодим, нести в собі вогонь молодості, орлині крила, королівський дух, полум'яний дух Міцкевича» (Malarstwo polskiego symbolizmu).

Польський живописний символізм мав також більш «оптимістичне» відгалуження, яке не пов'язане ані з «королівським» підходом, ані з полум'яною сарматистською традицією А. Міцкевича — так звану «хлопоманію» Станіслава Виспянського (1869–1907, польський поет і драматург) з його «татранськими мотивами» (звернення до творчості Польських Татр із збереженням проправославних традицій єдиної церкви, що привернуло увагу до цього регіону і С. Монюшка

у «Гальці», і Б. Пруса, і І. Падеревського, а згодом і К. Шимановського). Якщо живопис Я. Мальчевського демонструє явні риси романтизму, то у творах С. Виспянського домінують елементи імпресіонізму з ознаками примітивізму (Malarstwo polskiego symbolizmu).

Ці стильові тенденції активно зберігалися в Польщі до кінця 1920-х років, тоді як на Заході та загалом на Сході вони були відкинуті на рубежі 1918-1920 рр. (див. маніфест французької «Шістки» 1917 року, спрямований фактично проти К. Дебюссі). У 1920-ті роки прихильники символізму в Італії перетворилися на «герметистів», відмовляючись від публікацій та виступів як марної практики. Польський символізм акцентував свою «польськість», вбачаючи в національному вияві гідність і смисл. Таким чином, польський літературний та художній символізм гармонійно вписувався в послідовну націоналістичну політику режиму Ю. Пілсудського, який тлумачив ідеї ягеллонства схожим чином. Водночас ягеллонство здобуло державно-політичну та мистецьку легітимність, сформувавши значущий історичний пласт творчих здобутків (Machnik, 2006: 47).

Події 1939-1945 рр. започаткували новий етап в історії Польщі та її корінної нації: спершу Опір, який набув організованого характеру завдяки діяльності Армії Крайової, а згодом і Армії Людової. Цей період став важливою главою Другої світової війни зі страшною кульмінацією в розгромі Варшавського гетто та винищенні польської столиці.

Наступним етапом стала соціалістична Польська Народна Республіка (ПНР), яка виступала «форпостом» соціалістичного табору під егідою СРСР на кордоні з «імперіалістичним світом». У цей період офіційна соціалістична мораль у дещо несподіваний спосіб підтримувала та «продовжувала» ягеллонські позиції польської нації. Так, у соціалістичній Польщі, на відміну від практики Радянського Союзу, не було запроваджено тотальної «заборони релігії». Католицтво, що в Польщі синонімізувалося з національною приналежністю, та стійкий опір поляків різних ідеологічних спрямувань німецьким нацистам у 1939-1945 рр. стали чинниками, які стримували антирелігійні акції у ПНР, а комуністичні лідери країни не наважувалися на руйнування костелів, як це відбувалося в СРСР, зокрема в радянській Україні від 1920-х років і надалі. Крім того, німецько-радянська війна 1941-1945 рр. змусила радянське керівництво тимчасово «зняти» атеїстичний пафос пропаганди, хоча після війни це виявилось винятково воєнним заходом (Маркова, 2000: 47).

Унаслідок цього Польща отримала певні ідеологічні привілеї, яких не було в інших соціалістичних країнах у період 1950-1980-х років. Що стосується розвитку науки та мистецтва, то підвищене фінансування, обумовлене статусом «форпосту соціалізму» та близькістю до капіталістичних держав, дало позитивні результати для національної культури. В умовах соціалістичного будівництва активно розвивалися культурні тенденції, започатковані ще в довоєнний період, зокрема в літературі та кінематографі (Станіслав Лем).

Кінематографічні здобутки Польщі 1950-1990-х років вражають масштабом і глибиною проблематики, втіленої в художніх образах, та демонструють світовий рівень творчості. Імена А. Вайди, Є. Кавалеровича, Є. Гоффмана, А. Мунка, В. Хаса, В. Якубовської становлять перелік, який співвідноситься з провідними світовими кінематографами Франції, Італії, США та Великої Британії. Д. Ольбрихський, З. Цибульський, Б. Тишкевич, Я. Махульський та інші визначні актори опинилися серед провідних світових зірок кіно.

Особливої значущості набули польські фестивалі та мистецькі конкурси, які відкривали можливість для численних творчих сил з України та Сходу здобувати світове визнання. Заснований у 1920-х роках В. Малішевським конкурс піаністів ім. Ф. Шопена активізував діяльність, надаючи визнання новим іменам світового рівня.

Музичний фестиваль «Варшавська осінь» став «форпостом слов'янського авангарду» 1950-х років, демонструючи видатну творчість Краківської школи у особах К. Пендерецького, Б. Шеффера та В. Лютославського – вихованця В. Малішевського. Світове визнання здобули С. Губайдуліна, Е. Денисова, Д. Смірнова, а пізніше французькі та англійські композитори, а також українські митці Л. Грабовський та В. Сильвестров.

Висновки. Прийняття Польщею концепції державного устрою як Другої Речі Посполитої, а з 1990-х років – Третьої Речі Посполитої, сприяло відродженню пам'яті про міжнародне зближення, яке ґрунтувалося не на етнічному принципі ягеллонського об'єднання, а на загальній міжнародній терпимості. У період соціалістичної Польщі ягеллонські ідеї частково втілювалися в інтернаціоналізмі, який на сучасному етапі трансформувався у відкриту підтримку католицького єднання під егідою папи римського. Наукова експансія Польщі у XX столітті відбувалася паралельно коперніканству ягеллонського ренесансу, тоді як релігійна терпимість у другій половині

XX століття демонструвала спадкоємність між релігійної просвіти, започаткованої за часів Ягеллонів. Інтернаціональний принцип польських фестивалів і конкурсів фактично надавав особливі можливості представникам слов'янського Сходу Європи, зокрема України. Таким чином, офіційне

державне ягеллонство Польщі до 1939 року, його прояви як ідеї опору німецькій окупації, а згодом «соціалізоване» ягеллонство ПНР та відносно Третьої Речі Посполитої з 1990-х років становили ідеологічний стрижень польської мистецької насаги минулого і початку сучасного століття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bolesław Prus. URL: <https://culture.pl/en/artist/boleslaw-prus-aleksander-glowacki> (дата звернення: 23.02.2026).
2. Гиса О. А. Краківська та Львівська музикологічні школи як феномен культури України та Польщі : дис. ... канд. мистецтвознавства : 26.00.01 – теорія та історія культури. Івано-Франківськ, 2017. 217 с.
3. Демська-Тренбач М. На перетині шляхів європейської культури. Естетичні ідеї та захоплення Людомира Михайла Роговського. Трансформація музичної освіти і культури: традиція і сучасність. Проблеми поколінь і їх культурно-мистецьких втілень: матеріали міжнародної науково-творчої інтернет-конференції, 30 квітня – 2 травня 2020 р. Одеса: Астропринт, 2020. с. 81–90.
4. Калакура О. Я. Поляки в етнополітичних процесах на землях України у XX столітті. Київ: Знання України, 2007. 508 с.
5. Маркова О. М. Культурологічні аспекти музичної україністики і музикознавчі традиції Одеси. Українське музикознавство. Київ, 2000. Вип. 29. С. 47–51.
6. Маркова О. Ученість ранньої православної церковної традиції у вітчизняній художній культурі та її вплив на музику XIX ст. Музична україністика: сучасний вимір. Київ; Івано-Франківськ, 2008. с. 122–128.
7. Станіслав Лем: український вимір. URL: <https://culture.pl/ua/stattia/stanislaw-lem-ukrayinskyu-vymir> (дата звернення: 23.02.2026).
8. Hysa O. Idea jagiellonska jako pomost miedzy muzykologia polska i ukrainska. Copernicus De Musica. Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2023. s. 11–21.
9. Malarstwo polskiego symbolizmu. URL: <https://culture.pl/pl/artukul/malarstwo-polskiego-symbolizmu> (дата звернення: 23.02.2026).
10. Piłsudski Józef: wyobrażenia i dzieło polityczne / ed. Jan Machnik, Andrzej Nowak. Kraków: Komisja Środkowoeuropejska PAU, 2006. 70 s.
11. Roman Ingarden. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/ingarden/> (дата звернення: 23.02.2026).

REFERENCES

12. Boleslav Prus [*Boleslav Prus*] URL: <https://culture.pl/en/artist/boleslaw-prus-aleksander-glowacki> (accessed: 23.02.2026) [in Polish].
13. Hysa O. A. (2017). *Krakivska ta Lvivska muzykologichni shkoly yak fenomen kultury Ukrainy ta Polshchi* [Kraków and Lviv musicological schools as a cultural phenomenon of Ukraine and Poland]: dys. ... kand. mystetstvoznnavstva : 26.00.01 – teoriia ta istoriia kultury. Ivano-Frankivsk, 2017. 217 [in Ukrainian].
14. Demśka-Trenbach M. (2020). *Kulturolohichni aspekty muzychnoi ukrainistyky i muzykoznavchi tradytsii Odesy* [At the crossroads of European culture. Aesthetic ideas and interests of Ludomir Michał Rogowski] Transformatsiia muzychnoi osvity i kultury: tradytsiia i suchasnist. Problemy pokolin i yikh kulturno-mystetskykh vtien: materialy mizhnarodnoi naukovo-tvorchoi internet-konferentsii, 30 kvitnia – 2 travnia 2020 r. Odesa: Astroprint, 2020. 81–90. [in Ukrainian].
15. Kalakura O. Ya. (2007). *Poliaky v etnopolitychnykh protsesakh na zemliakh Ukrainy u XX stolitti* [Poles in ethno-political processes on the territory of Ukraine in the 20th century] Kyiv: Znannia Ukrainy, 2007. 508. [in Ukrainian].
16. Markova O. M. (2000). *Kulturolohichni aspekty muzychnoi ukrainistyky i muzykoznavchi tradytsii Odesy* [Culturological aspects of musical Ukrainian studies and musicological traditions of Odesa]. Ukrainiske muzykoznavstvo. Kyiv, 2000. Vyp. 29. 47–51. [in Ukrainian].
17. Markova O. (2008). *Uchenist rannoi pravoslavnoi tserkovnoi tradytsii u vitchyznianiі khudozhnii kulturi ta yii vplyv na muzyku KhKh st.* [Scholarly tradition of early Orthodox Church culture and its influence on 19th-century music] Muzychna ukrainistyka: suchasnyi vymir. Kyiv; Ivano-Frankivsk, 2008. 122–128. [in Ukrainian].
18. Stanislaw Lem: ukrainskyi vymir [*Stanislaw Lem: Ukrainian dimension*] Available at: Culture.pl URL: <https://culture.pl/ua/stattia/stanislaw-lem-ukrayinskyu-vymir> (accessed: 23.02.2026) [in Ukrainian].
19. Hysa O. (2023). *Idea jagiellońska jako pomost między muzykologią polską i ukraińską* [The Jagiellonian idea as a bridge between Polish and Ukrainian musicology]. *Copernicus De Musica*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, pp. 11–21 [in Polish].
20. Malarstwo polskiego symbolizmu. [*Painting of Polish symbolism*] URL: <https://culture.pl/pl/artukul/malarstwo-polskiego-symbolizmu> (accessed: 23.02.2026) [in Polish].
21. Machnik J., Nowak, A. (eds.) (2006). *Piłsudski Józef: wyobrażenia i dzieło polityczne* [Józef Piłsudski: imagination and political work]. Kraków: Komisja Środkowoeuropejska PAU. [in Polish].
22. Roman Ingarden. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/ingarden/> (accessed: 23.02.2026)

Дата першого надходження статті до видання: 12.02.2026
 Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.03.2026
 Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.04.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

